

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

«Формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення фахових дисциплін» – такою була тема дисертаційної роботи на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю «Освітні, педагогічні науки» науковця кафедри музичних дисциплін та методики їх вивчення Павла Яловського. Науковим керівником дисертаційного пошуку молодого науковця виступив кандидат педагогічних наук, професор кафедри педагогіки та психології нашої академії Олександр Безносук, а опонентами – доктор педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Національного педагогічного університету ім.М.П.Драгоманова, доцент Юлія Колесник-Гуменюк і доктор педагогічних наук, декан факультету педагогіки та психології Тернопільського НПУ ім.Володимира Гнатюка, професор Володимир Чайка. Успішний захист дисертації відбувся на засіданні спеціалізованої вченої ради у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії.

Дисертаційна робота виконувалася у формі дослідження проблеми формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення фахових дисциплін. Актуальність дослідження зумовлена потребою підготовки професійно компетентних учителів музичного мистецтва, здатних до ефективного та творчого здійснення музично-освітньої діяльності в Новій українській школі; практичного використання здобутих у процесі навчання знань, умінь, навичок, досвіду; активного реагування на соціальні зміни та постійного самовдосконалення. За таких умов, акцентує дисертант, виникає необхідність модернізації системи професійної підготовки здобувачів вищої музично-педагогічної освіти, зокрема процесу вивчення ними фахових дисциплін, що є ключовим засобом виконання поставлених освітньо-професійних завдань.

У роботі проаналізовано сучасний стан вивчення проблеми формування професійної компетентності майбутніх педагогів-музикантів у працях сучасних вітчизняних та зарубіжних науковців, доведено її актуальність. Дисертант уточнив сутність ключових понять дисертаційного дослідження «компетенція», «компетентність», «професійна компетентність», «професійна компетентність учителя», «професійна компетентність учителя музичного мистецтва», «фахові дисципліни», «формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення фахових дисциплін». Професійну компетентність учителя музичного мистецтва охарактеризовано як інтегративне утворення, що поєднує знання, уміння, навички, досвід, особистісні якості, ціннісні орієнтації, сформовані у процесі вивчення фахових дисциплін у закладах вищої педагогічної освіти, і передбачає здатність до музично-педагогічної, творчої та музично-виконавської діяльності.

В дисертації з'ясовано, що фахові дисципліни – це музичні освітні компоненти циклу професійної підготовки, вивчення яких забезпечує формування в майбутніх учителів музичного мистецтва професійної компетентності, а також висвітлено перелік музично-теоретичних, музично-виконавських, методико-практичних дисциплін і детально описано їхнє значення у професійному становленні здобувачів вищої музично-педагогічної освіти. Окрім цього, встановлено методологічне підґрунтя дослідження, утворене си-

стемою загальнонаукових (системний, діяльнісний, аксіологічний) та конкретно-наукових (особистісно орієнтований, культурологічний, акмеологічний, компетентнісний) методологічних підходів.

Висвітлено структуру професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва, яка складається з ціннісно-мотиваційного, когнітивного, діяльнісно-творчого та рефлексивно-оцінювального компонентів.

Визначено основні критерії сформованості означеної в темі дослідження компетентності: особистісно-спонукальний (рівень розвитку мотиваційної сфери, сформованість

ціннісних орієнтацій, розвиненість особистісного потенціалу), знаннєвий (якість психолого-педагогічних знань, рівень знань із фахових музично-теоретичних і музично-виконавських дисциплін, сформованість методичної обізнаності щодо організації музично-виховного процесу в закладах загальної середньої освіти), функціональний (сформованість загальнопедагогічних умінь, розвиненість музично-практичних умінь, наявність професійного досвіду) та рефлексивний (здатність до самооцінювання, самоконтролю, самопізнання; розвиненість мистецької рефлексії, здатність до професійного самовдосконалення). Виділено та охарактеризовано три рівні сформованості професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва: високий, середній та низький.

Обґрунтовано педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення фахових дисциплін: формування позитивної мотивації здобувачів до професійного становлення та майбутньої музично-освітньої діяльності; створення в закладі вищої педагогічної освіти розвивального та творчого освітнього середовища; міждисциплінарна інтеграція змісту фахових дисциплін та інших освітніх компонентів професійної підготовки педагогів-музикантів; модернізація професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Дисертант розробив авторську структурно-функціональну модель формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення фахових дисциплін, охарактеризовану як комплексну цілісну динамічну систему, що віддзеркалює і теоретично обґрунтовує структуру означеного процесу та складається з цільового, теоретико-методологічного, змістового, організаційно-процесуального та оцінювального блоків.

Цільовий блок утворений соціальним замовленням (потреба у професійно компетентних учителях музичного мистецтва), метою (формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва) та завданнями (розвиток інтересу та позитивної мотивації здобувачів до оволодіння теоретичним і практичним

змістом фахових дисциплін; формування у майбутніх учителів музичного мистецтва професійних знань, умінь, навичок, практичного досвіду, рефлексії; забезпечення необхідних умов для професійного становлення педагогів-музикантів).

Теоретико-методологічний блок вміщує систему методологічних підходів (системний, діяльнісний, особистісно-орієнтований, культурологічний, аксіологічний, акмеологічний, компетентнісний) та педагогічних принципів (систематичності та послідовності, наочності, зв'язку теорії з практикою, інтеграції, професійної спрямованості, особистісної орієнтації, культуровідповідності, інформатизації освіти, активізації музично-творчої діяльності).

Змістовий блок охоплює низку фахових дисциплін (музично-теоретичні, музично-виконавські, методико-практичні) та позакредитний освітній компонент «Професійна компетентність майбутніх учителів музичного мистецтва», у процесі вивчення яких здійснюється формування професійної компетентності майбутніх педагогів-музикантів.

Організаційно-процесуальний блок розкриває форми (аудиторні, позааудиторні), методи (традиційні, інноваційні), засоби (підручники, посібники, аудіо- та відеоматеріали, сучасні мультимедійні технології тощо) та етапи реалізації розробленої моделі (мотиваційно-цільовий, діяльнісно-змістовий, творчо-результативний).

До результативного блоку входять структурні компоненти (ціннісно-мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-творчий, рефлексивно-оцінювальний, критерії (особистісно-спонукальний, знаннєвий, функціональний, рефлексивний) та рівні (високий, середній, низький) сформованості досліджуваного феномену. Результатом практичного втілення моделі є

сформованість професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва.

В дисертаційній роботі здійснено експериментальну перевірку ефективності запропонованих педагогічних умов та структурно-функціональної моделі формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення фахових дисциплін відповідно до розробленої програми педагогічного експерименту, яка передбачала реалізацію підготовчого, констатувального та формувального етапів, а також застосування відповідних методів експериментального дослідження.

Аналіз результатів експериментальної роботи засвідчив позитивну динаміку рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх педагогів-музикантів експериментальної групи наприкінці експерименту, а та-

кож суттєві відмінності в результатах експериментальної та контрольної груп. Статистична перевірка отриманих даних за допомогою критерію Колмогорова-Смирнова підтвердила їх достовірність, що дозволило зробити висновок про дієвість запропонованих педагогічних умов та структурно-функціональної моделі формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення фахових дисциплін.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше визначено і теоретично обґрунтовано освітньо-педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення фахових дисциплін (формування позитивної мотивації здобувачів до професійного становлення та майбутньої музично-освітньої діяльності; створення в закладі вищої педагогічної освіти розвивального та творчого освітнього середовища; міждисциплінарна інтеграція змісту фахових дисциплін та інших освітніх компонентів професійної підготовки педагогів-музикантів; модернізація професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва).

Дисертантом розроблено структурно-функціональну модель формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення фахових дисциплін, яка складається із цільового, теоретико-методологічного, змістового, організаційно-процесуального й оцінювального блоків, а також удосконалено змістове наповнення фахових дисциплін (введення додаткових тем, оновлення практичних завдань і завдань для самостійної роботи), форми, методи і засоби їх вивчення здобувачами вищої музично-педагогічної освіти; критерії (особистісно-спонукальний, знаннєвий, функціональний, рефлексивний) із відповідними показниками та рівнями (високий, середній, низький) сформованості професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва на основі компетентнісного підходу.

В роботі також конкретизовано такі поняття, як «компетенція», «компетентність», «професійна компетентність», «професійна компетентність учителя», «професійна компетентність учителя музичного мистецтва», «фахові дисципліни», «формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення фахових дисциплін»; структуру професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва (ціннісно-мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-творчий, рефлексивно-оцінювальний компоненти). Дисертант приділив належну увагу подальшому розвитку теорії та практики формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні та впровадженні педагогічних умов і структурно-функціональної моделі формування професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення фахових дисциплін; позакредитної навчальної дисципліни «Професійна компетентність майбутніх учителів музичного мистецтва» та методичних рекомендацій щодо опанування її змісту; діагностичного інструментарію для встановлення рівнів сформованості досліджуваного явища. Матеріали дослідження можуть бути використані при розробці навчальних планів, освітніх програм з метою підвищення ефективності процесу професійної підготовки здобувачів вищої музично-педагогічної освіти.